

Nr 20.

Ankom till Riksdagens kansli den 13 maj 1910, kl. 5 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning af Andra Kammarens beslut angående väckt motion om åtgärd för skolungdomens fostran till sparsamhet.

I en inom Andra kammaren väckt motion nr 204 har herr *Sandquist* hemställt, »att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes uti nådigt cirkulär förständiga rikets skolmyndigheter och folkskoleinspektörer att noga vaka öfver, att 'inlärandet af sparsamhet', med hänsyn till såväl allmän undervisning som sparkasseverksamheten inom skolorna, lämpligt och nitiskt bedrifves i syfte att fostra det uppväxande släktet till sparsamhet.»

Motionen.

Till stöd för denna hemställan anför motionären följande:

Motiveringen.

»Sistlidet år hemställde undertecknad uti motion nr 189 om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande undervisning i sparsamhet i rikets folkskolor och fortsättningsskolor.

Tillfälliga utskottet nr 1 hemställde uti sitt utlåtande nr 12, att motionen i fråga »icke måtte till någon Andra kammarrens åtgärd föranleda».

På sätt Andra kammarrens protokoll 1909, bandet 3 nr 33, 54—64 utvisar, bifölls jämväl utskottets afslagshemställan, ehuru med den knappa majoriteten af 83 röster mot 79, som afgåfvos för bifall till motionen.

Vid sådant förhållande kunde det ju synas, att skäl icke saknades att i år återkomma med samma motion.

Då emellertid situationen rörande den fråga, motionen berör, torde såväl inom vederbörande utskott som ock inom Andra kammaren vara enahanda i år som under förra året, torde ett sådant återkommande vara mindre väl betänkt och jämväl resultatlöst.

Sparsamhetsfrågans stora betydelse föranleder mig dock att frambära en motion i samma syfte, ehuru med ett annat yrkande. Och detta yrkande må hufvudsakligen stödja sig på den under förra året af såväl utskottet som jämväl af Andra kammarmajoriteten accepterade försäkran:

»Folkskolan har för längesedan på sitt program upptagit inlärandet af sparsamhet».

Å sidan 3 uti sitt utlåtande säger dock utskottet: »Det bör enligt utskottets mening oförbehållsamt erkännas, att motionären fäst uppmärksamheten på en svag punkt i den svenska nationalkaraktären. Hvad som genom *allmän undervisning kan göras* för att uppfostra det uppväxande släktet till större sparsamhet, *det bör utan tvifvel göras.*» (Kursiveringen är gjord af mig). Behandlingen af denna fråga sistlidet år inom såväl utskottet som inom Andra kammaren har på det mest belysande sätt konstaterat:

att den *officiella* statistiken, som väl har glädjande resultat att meddela om exempelvis den »vandrande sparkasseverksamheten», näppeligen har ens det ringaste att omförmåla såsom resultat rörande sparkasseverksamheten i folkskolan. (Ity de af utskottet meddelade »siffror», som enligt »pressen» i detta afseende varit synliga rörande Göteborg, Norrköping, Gäfle, Borås och Linköping — huru beaktansvärda dessa siffror än må vara — lära väl icke kunna tillmätas någon nämnvärd officiell statistisk betydelse);

att folkskolesparsamhetsverksamheten, som, enligt hvad jag funnit, äfven med *tystnad* förbigåtts uti folkskoleinspektörernas berättelser för åren 1899—1904, till följd af denna statistiska tystnad vore i stort behof af statistik, för att både uppräckas till en lifaktig fosterlandsgagnelig verksamhet och därigenom jämväl konserveras emot försumpning, afdöende och — död.

Vid sådant förhållande vore jag nog helst böjd för att väcka motion i syfte att söka möjliggöra tillkomsten af en officiell skolsparkassestatistik. Men med hänsyn därtill, att en slik hemställan möjligen kunde komma att tangera mer än gränsen af en anslagskräfvande motion, föranlåtes jag jämväl att afstå därifrån. Hvilken hemställan kan då för mig återstå att frambära?

Med stöd af det nu anförda och med hänvisning till tillämpliga delar af motiveringen för mitt yrkande uti den af mig under förra året i samma ämne väckta motion, synes det mig vara nödigt och lämpligt, att Kungl. Maj:t genom cirkulär till respektiva myndigheter måtte ingripa, för att med dessa myndigheters tillhjälp på ett effektivt sätt söka förverkliga den uppgift, som ju »folkskolan har för längesedan på sitt program upptagit»: »Uppfostran af det uppväxande släktet till större sparsamhet».

Andra kammarens första tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisades, har i ärendet gjort följande uttalande:

*Andra kam-
marens ut-
skotts yt-
tande.*

»Såsom motionären själf anmärker, är hans yrkande denna gång ett annat än det, som han framställde i sin motion år 1909, hvilken blef af Andra kammarens dåvarande första tillfälliga utskott afstyrkt och af kammaren afslagen. Motionen af år 1909 afsåg endast en »undervisning» i sparsamhet, och den ville vidare förbinda en sådan undervisning med vissa bestämda ämnen, nykterhet och räkning. I år föreslår motionären mera allmänt att befordra »inlärandet af sparsamhet i skolorna». Han anknyter detta såväl till undervisningen som till sparkasseverksamheten inom skolorna, och han begränsar icke undervisningen i sparsamhet till några särskilda ämnen.

Härmed har motionären i det väsentliga ställt sig på den ståndpunkt, som utskottet i fjol intog. Utskottet gjorde nämligen då gällande, dels att hvad som genom undervisning kan göras för sparsamhetens inplantande hos det uppväxande släktet måste ske genom naturlig anknytning till skolans olika ämnen, icke genom reglementerande föreskrifter, dels att vid sidan af den teoretiska sparsamhetsundervisningen också all uppmärksamhet bör ägnas åt den praktiska verksamhet i samma syfte, som redan bedrifves på flera håll, nämligen skolsparkasseverksamheten. Utskottet uttalade likaledes då sitt synnerliga intresse för att den teoretiska och praktiska undervisning i sparsamhet, som redan förekommer i våra skolor, måtte på bästa sätt befordras och utvecklas. Samma ståndpunkt intager utskottet också i år. Det är naturligt, att utskottet under sådana förhållanden önskar största möjliga framgång åt det förslag, som motionären nu framlagt.

Af detta förslag anser utskottet den del, som rör sparkasseverksamheten vid skolorna, förtjäna särskild uppmärksamhet. Denna verksamhet är af praktisk art. Den går ut på att i handling uppmuntra skol-

ungdomen att taga vara på småslantarna och låta denna själf erfar, huru dessa kunna samlas och förkofra sig till större belopp, och den ger därmed de bästa tillfällen att arbeta in sparsamheten i barnens eget lif. Utskottet anförde i sitt utlåtande i fjol, att åtskilligt redan göres i denna riktning vid skolorna, men det är uppenbart, att mycket mera kunde och borde göras. I andra länder har, enligt tillgängliga uppgifter, skolsparkasseverksamheten utvecklats till storartade dimensioner. Såsom exempel kan anföras, att i Frankrike år 1893 funnos 19,631 skolsparkassar med 438,967 insättare och ett samladt kapital af öfver 13 miljoner francs och att i Belgien samma år 195,441 lärjungar i skolorna hade ett samladt kapital af öfver 5 miljoner francs. Det är uppenbart, att sådana resultat icke kunnat vinnas, utan att stat eller kommun eller bådadera träd in stödjande och ledande. Också i Sverige bör, enligt utskottets mening, någonting i denna riktning kunna ske, om också i mera anspråkslösa dimensioner. Kungl. Maj:t lär näppeligen kunna, såsom motionären uttrycker sig, »förståndiga» rikets skolmyndigheter i gemen att gripa sig an med skolsparkasseverksamheten, men säkert vore det af stor betydelse, om dessa myndigheter kunde fatta som sin uppgift att intressera för och uppmana till sådan verksamhet, gifva lämpliga råd och anvisningar till dess rätta bedrivande eller till dess grundläggning, där den ännu ej finnes, och därmed skapa en viss planmässighet och enhet, som hittills alldeles saknats. Slutligen skulle genom skolmyndigheternas öfvervakande af skolsparkasseverksamheten blifva en gifven följd, att dessa i sina berättelser komme att redogöra för verksamhetens utveckling. På så sätt kunde en grund läggas till närmare kännedom om densamma och om de lämpliga medlen till dess befordrande. Den statistik, som motionären med rätta önskar, kunde därmed också helt naturligt grundläggas.

Vanskligare ställer sig saken, enligt utskottets mening, med den andra delen af motionärens yrkande, om befordrande af själfva undervisningen i sparsamhet. Utskottet finner det själfklart, att vederbörande inspektörer vid sina besök i skolorna bland andra sidor af undervisningen också böra uppmärksamma denna, och att de gifva anvisningar och råd, i den mån sådant kan ske, om lämpliga medel att låta sparsamheten komma fram i undervisningen. Men utskottet finner sig svårigen kunna angifva några bestämda riktlinjer för dylika anvisningar redan på den grund, att sparsamhetens betonande kan lämpligen ske inom så många af skolans ämnen och följaktligen på så många olika

sätt. Säkerligen behöfver ej heller denna sida af saken särskildt framhållas i en eventuell framställning från Riksdagen. Kommer en sådan framställning till stånd om främjande af sparkasseverksamheten, och vidtager Kungl. Maj:t åtgärder i öfverensstämmelse därmed, så lär det falla af sig själf, att skolmyndigheterna, på samma gång de söka drifva på denna verksamhet, också göra hvad de kunna för att sparsamheten skall vederbörligen komma fram i undervisningen. Det ena hänger uppenbarligen nära tillsammans med det andra.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa, att Andra kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida till främjande af ungdomens fostran till sparsamhet åtgärder må kunna vidtagas för att befordra sparkasseverksamheten i skolorna.»

Denna utskottets hemställan har af Andra kammaren bifallits, hvar efter beslutet delgifvits Första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

*Andra kam-
marens beslut.*

Ungdomens fostran till sparsamhet anser utskottet vara af synnerlig vikt och får, under åberopande af de utaf Andra kammarens utskott i saken anförda skäl, hemställa,

*Första kam-
marens ut-
skotts yt-
rande.*

att Första kammaren måtte biträda Andra kam-
marens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 13 maj 1910.

På utskottets vägnar:

H. BIÖRKLUND.